

Erfaringer med dokumentation af musikterapeutisk praksis i kommunal demensomsorg

Julie Kolbe Krøier, cand.mag. i musikterapi, Plejecenter Skovhuset, Hillerød Kommune. Kontakt: jkro@hillerod.dk

Anders Jefsen, cand.mag. i musikterapi, Kompetencecenter for demens, Sønderborg Kommune. Kontakt: anders@jefsen.dk

Denne artikel afdækker centrale erfaringer fra etableringen af faste musikterapi tilbud i kommunerne Hillerød og Sønderborg. I begge kommuner er musikterapien blevet et fast tilbud på baggrund af en prøveperiode, og der er blevet skabt en systematisk dokumentationspraksis. Denne er blevet etableret uden mulighed for at læne sig op ad nationale retningslinjer for musikterapeutisk behandling inden for demensområdet. Med denne artikel ønsker vi at viderebringe vore erfaringer vedrørende musikterapidokumentation i kommunal demensomsorg.

Vi tager udgangspunkt i spørgsmålene **hvorfor** dokumentere, **til hvem**, og **hvordan** dokumenterer vi vores musikterapeutiske praksis inden for demensområdet.

Hvorfor dokumentere?

Dokumentation kan beskrives som en systematisk formidling af praksis. Formålet med at dokumentere den musikterapeutiske praksis er at kommunikere relevante tiltag og erfaringer til kollegaer og samarbejdspartnere for således at kunne skabe kontinuitet

og forsvarlig pleje i borgerens hverdagsliv. For at styrke patientsikkerheden foreligger der dokumentationskrav fra embedslægen jf. Sundhedsloven (2014) samt kommunale kvalitetsstandarder vedrørende diverse sundhedsfaglige ydelser. I forhold til musikterapeutisk behandling er der endnu ikke formuleret specifikke kvalitetsstandarder på kommunalt plan, men vi forestiller os at dette vil ske i takt med, at musikterapi bliver mere udbredt.

Vi mener, det er vigtigt at finde en dokumentationsform, der så effektivt som muligt lever op til formelle krav, og som på tydeligste vis formidler musikterapiens gavn og glæde for den demensramte og inspirerer plejepersonalet til at bruge mere musik i den daglige omsorg. Fagpolitisk er den musikterapeutiske dokumentation medvirkende til at profilere faget og dets betydning for demensramte borgere.

Vi har i vores praksis fokus på både den interne og eksterne dokumentation. Den interne dokumentation beskæftiger sig med at formidle musikterapien til samarbejdspartnere i organisationen som f.eks. sosu-perso-

nale og pårørende. Dette kan f.eks. finde sted gennem situeret formidling af musikterapien, hvor sosu-personale eller pårørende deltager i eller observerer musikterapien. Den interne skriftlige dokumentation har stor betydning for at profilere vores faglighed. Musikterapeuterne Moltubak & Knardal (2014) skriver:

”Muntlig formidling av det som skjer i musikkterapi kan ikke stå alene, og kan ikke regnes som dokumentasjon.[...] Gjennom gode skriftlige beskrivelser og analyser av musikkterapeutisk praksis kan musikkterapeuten tydeliggjøre verdien av faget og sider av pasienten som kanskje ikke kommer til syne i mange andre sammenhenger.”

(Moltubak & Knardal, 2014, s.12)

Den eksterne dokumentation vedrører kommunikation til politikere og sundhedsmyndigheder, der arbejder i samme kommune, men inden for andre sektioner end musikterapeuten. Det er vores oplevelse, at intern dokumentation også kan anvendes til eksternt brug evt. med tilpasninger, som f.eks. i Sønderborg Kommune, hvor musikterapeuten har anvendt en elektronisk modificeret udgave af Orii McDermotts assesmentredskab Music in Dementia Assesment Scales (Mi-DAS) (McDermott et al, 2014).

I denne artikel fokuserer vi på intern-pædagogisk formidling af musikterapien, da vi har størst erfaring med dette.

Til hvem?

I vores arbejde stilles der krav om dokumentation ift. forskellige modtagere. Vi opererer med fire forskellige aspekter af dokumentationspraksis: Punkt 1 vedrører eksternt dokumentation og punkt 2 -4 omhandler primært intern dokumentation.

1. Politisk dokumentation: Dokumentation af musikterapien, der kan anvendes til at påvise effekt af musikterapien til brug ved kommunale politiske og økonomistrategiske beslutninger.
2. Formel dokumentation: Dokumentation, der kan leve op til de formelle krav til dokumentation inden for ældrepleje, jf. Sundhedsloven (2014) og kommunale kvalitetsstandarder.
3. Relational dokumentation: Dokumentation i journalsystem, der skriftligt formidler indhold fra de enkelte sessioner til omsorgspersonale, som borgeren omgås med i hverdagen – evt. også enkle anbefalinger ift. brug af musiske interaktioner. Dokumentationen kan også være mundtlig formidling til kollegaer og pårørende, situeret læring samt evalueringer.
4. Mono-faglig dokumentation: Musikterapeutens personlige logbog med sessionsnoter, der ikke nødvendigvis bør fremgå i borgerjournal. Den mono-faglige dokumentation kan også være indsamling af data til anvendelse i musikterapeutisk forskning.

God dokumentation forudsætter, at musikterapeuten er fagligt kompetent, præcis i sine formuleringer og bevidst om, hvem der dokumenteres til. For at imødekomme de forskellige modtagere af og aspekter ved dokumentationen, har vi i vores arbejde anvendt forskellige måder at formidle vores praksis.

Hvordan?

Vi vil her redegøre for de interne dokumentationsformer, som vi arbejder med.

Journalnoter

I den kommunale ældrepleje i Hillerød og Sønderborg anvendes digitale systemer (henholdsvis Avaleo og CSC) som omdrejningspunkt for skriftlig dokumentation vedr. borgerne. I begge systemer beskrives målet med den musikterapeutiske ydelse i en handleplan ift. en specifik problematik hos borgeren som f.eks. søvn, psykosocial omsorg eller kommunikation. Efter hver session kan musikterapeuten dokumentere, hvordan sessionen er gået.

I journalnotaterne benytter vi nedenstående retningslinje ift. dokumentation:

- Kort beskrivelse af sessionens konkrete indhold
- Evt. eksempel på en musikterapeutisk interaktion med borgeren
- Kort vurdering ift. mål og problematik

Det er vigtigt at beskrive den musikterapeutiske praksis i et klart og let forståeligt sprog. Vores kollegaer i ældreplejen oplever, at deres arbejde bliver effektiviseret i disse år, og at de derfor har travlt. Tiden til at læse og danne sig overblik over borgerne er begrænset, og det er derfor af stor betydning, at vores dokumentation er let at gå til.

MiDAS som assessmentredskab

Musikterapiforskeren Orii McDermott har udviklet et assessmentsredskab, kaldet MiDAS (Music in Dementia Assessment Scales), som kan anvendes til dokumentation af interpersonelle processer i musikterapi inden for demensområdet (McDermott et al, 2014). MiDAS består af 5 skalaer, hvor plejepersonale og musikterapeut angiver i hvor høj grad borgeren viser interesse, respons, initiativtagen, medvirken eller nydelse. MiDAS skal udfyldes af plejepersonale før og efter

musikterapi og kan således kortlægge, om musikterapien har haft indvirkning på borgerens psykosociale trivsel. Musikterapeuten udfylder endvidere de fem skalaer ud fra en klinisk vurdering af musikterapisessionen og får på den måde en overskuelig, grafisk fremstilling af centrale processer i musikterapien. I praksis kan det dog være en logistisk udfordrende opgave for vores kollegaer på plejecentrene at udfylde MiDAS. Derfor er det vores erfaring, at MiDAS kan anvendes i samtlige forløb af musikterapeuten, samt tværfagligt i særligt udvalgte forløb, hvor der er personalemæssigt overskud til dette. I Sønderborg Kommune kan en tilpasset version af MiDAS udfyldes digitalt, hvilket letter bearbejdelsen af data.

Afsluttende evaluering

I Hillerød og Sønderborg kommune udføres en skriftlig evaluering i forbindelse med afslutning af musikterapeutiske forløb. Evalueringen har til formål at opsummere og dokumentere hovedtrækkene af indholdet i det individuelle musikterapeutiske forløb og opsummere borgerens udbytte samt inspirere personalet til at anvende de musiske interventioner i det daglige. Evalueringen sættes ind i borgerjournalen og kan også danne udgangspunkt for en mundtlig evaluering med omsorgspersonalet (f.eks. på et teammøde).

Nedenfor ses et eksempel på en afsluttende evaluering af et musikterapiforløb:

Baggrund for forløbet

Inga¹ fik tildelt individuelt forløb i musikterapi på baggrund af at hun i tiden forud var blevet tiltagende mimikfat-

1 Borgerens identitet er anonymiseret.

tig, indelukket og initiativløs. Inga har tidligere været meget glad for musik, og hører ofte musik i egen lejlighed. Musik er således en vigtig ressource i Ingas dagligdag.

Målsætning

På denne baggrund sættes målsætningen for musikterapien:

- Igennem brug af sang at stimulere Inga til øget sprogbrug, socialt engagement, deltagelse, initiativ og udtryk.
- At imødekomme behov for social kontakt gennem sang.

Rammer

Musikterapien har fundet sted i Ingas egen lejlighed, med en session af ca. 45 minutters varighed om ugen i perioden Januar - Juni 2016.

Aktiviteter og metoder

Den primære aktivitet i musikterapien med Inga har været at synge kendte danske sange sammen med hende. Igennem sang kan Inga aktivere sit sprog, evne til at initiere aktivitet og deltagelse. Når jeg synger med Inga har jeg fokus på at aflæse hendes måde at være til stede i kontakten på. Det er tydeligt når Inga genkender sangene, og at sangene bevirker en forøget grad af opmærksomhed og kontaktmæssig tilstedeværelse. Inga er under musikaktiviteten aktivt lyttende og tilstedeværende, frem for at glide ind i sig selv. Derfor giver sangaktiviteter med Inga mening, både når hun selv kan synge med, men også når sangene bevirker en mere subtil deltagelse, hvor Inga lytter og er opmærksom.

I nogle sange synger Inga med sammen med mig, når der er opbygget en god kontakt med hende, med en følelsesmæssig samstemthed og med øjenkontakt, og hvor Inga fornemmer et tydeligt "cue" – en fornemmelse af at jeg venter på hende og synger med hende. I starten skete dette sjældent men Inga kunne gradvist genkende denne form for samvær og i løbet af sessionerne synge mere med, og på denne måde har Inga kunnet komme mere til udtryk og øge sit engagement/deltagelse.

Terapeutiske elementer i musikterapien samt udbytte

De centrale terapeutiske elementer i musikterapien hos Inga har været stimuleringen af Ingas evne til at bruge sit sprog, initiere ord, samt stimulere kontakt- og opmærksomhed. Det var tydeligt i forløbet at Inga blev mere deltagende, hvor jeg oplevede hende synge mere, tydeligere og generelt være mere opmærksom og aktivt tilstedeværende, frem for at glide ind i sig selv. Dette har også været oplevelsen hos personalet på afdelingen.

Igennem sangaktivitet med Inga imødekommes grundlæggende psykosociale behov. Samvær omkring sang er en måde at aktivere de sociale og kommunikative ressourcer som Inga stadig besidder, og i samværet omkring sang har Inga kunnet opleve social kontakt, meningsfuld aktivitet og følelsesmæssig samstemthed – alment menneskelige behov der ligger til grund for at en fortsat oplevelse af trivsel og livskvalitet.

Anbefaling til videre brug af sang hos Inga Ift. ovenstående er det min anbefaling

at personale på afdelingen viderefører sangaktiviteten med Inga ift. psyko-social trivsel, vedligeholdelse af sprog samt at være engageret i en fælles aktivitet.

En god idé når der synges med Inga er at vælge sange der har et enkelt omkvæd. Dette gør det lettere for Inga at synge med.

Her nogle eksempler på sange der har fungeret godt i musikterapien:

- Lily Marleen
- Fiskerpigens sang
- Den gamle gartners sang
- Fra Engeland til Skotland

Sangene synges forholdsvis langsomt, og hvor man forsøger at give Inga fornemmelsen af at man venter på hende, således at hun kan synge med – ofte lidt inde i en sætning.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at Inga også kan være deltagende via forøget kontakt og opmærksomhedsniveau, i de dele af en sang, hvor hun ikke synger aktivt.

Det rytmiske element og fornemmelse af at kende sangens "gang" under fællessang er med til at Inga lettere kan initiere sprog.

Personale har deltaget i musikterapien mhp. på at overtage sangaktiviteten med Inga.

Ift. den opsatte målsætning vurderes det at musikterapien har bidraget til at Inga i højere grad har kunnet anvende sit sprog, være socialt og kontaktmæssigt engageret og komme til udtryk i samværet med musikterapeuten.

Personale har løbende bemærket øget humør, sprogbrug og initiativ hos Inga i det daglige samvær med hende.

Musikterapeutens logbog

Nedenfor vil vi kort omtale brugen af en logbog med musikterapeutens løbende notater om borgerforløb. Disse fremgår ikke i borgerjournalen, både fordi det ikke nødvendigvis er relevant i forbindelse med den øvrige dokumentation, og fordi der er tale om musikterapeutens personlige refleksioner over forløbet, som også kan være et redskab til brug ved supervision. Selvrefleksion er en vigtig del af det musikterapeutiske virke (Bruscia, 1992), for herigennem opnås bevidsthed om overførings- og modoverføringsprocesser og om samspillene i sessionen. Logbogen er endvidere betydningsfuld i forhold til at genkalde sig indholdet i de forskellige sessioner samt hvilken musik, der er blevet anvendt.

Video

Hvis det er muligt at opnå samtykke fra pårørende, har vi erfaret, at videoptagelser af musikterapisessioner er en velegnet metode til at dokumentere og formidle musikterapiens aktiviteter, effekt og format. Billeder og lyd siger mere end ord og taler til andre sider af os end skrift. Ved at se video af samspillet med borgeren i musikterapien får plejepersonalet en tydelig oplevelse af, hvilken betydning musikterapien kan have for borgeren.

Til umiddelbar formidling er det nemt at anvende Ipad eller mobiltelefon til at optage små sekvenser af sessioner. Relevante klip kan efter sessionen hurtigt fremvises til kontaktperson og relevante kommentarer kan tilknyttes.

Konklusion

Vi mener grundlæggende, at det er vigtigt for vores fag at få klargjort retningslinjer for dokumentationen inden for demensområdet, hvor vi i denne tid ser en øget efterspørgsel på vores faglighed. Det har betydning for, at den musikterapeutiske behandling kan fremstå systematisk, og for at musikterapeuter i en korttidsansættelse, som for eksempel en projektperiode, kan præsentere faget bedst muligt.

Dokumentation kan være en central del af formidlingen af musikterapeutiske metoder, strategier og tænkning, hvilket er til gavn for demensramte menneskers hverdag. Journalnotater kan udformes, så de inspirerer personale til musiske interaktioner med borgeren og giver en påmindelse om oversete kommunikative ressourcer hos den pågældende person. Korte videoklip kan med fordel fremvises til personale efter musikterapisessionen eller på teammøder og konkret illustrere, hvad musikterapi kan bidrage med i borgerens hverdag. Endelig kan en skriftlig evaluering ved afslutningen af et musikterapiforløb bruges til at give personalet øget kendskab til hver borgers unikke personlighed og hvordan brug af musik kan styrke psykosocial trivsel.

På denne baggrund bliver det tydeligt, at der stilles høje krav til musikterapeuter i forhold til dokumentation af praksis, og at musikterapeuters faglighed i høj grad kommer i spil i dokumentationen. Musikterapeuter må klart og tydeligt formulere terapiens konkrete indhold i forhold til opfyldelse af målsætning, leve op til formelle krav samt overdrage relevante informationer til omsorgspersonale og pårørende i form af skriftlige notater, assessmentredskab, videoklip og inddragelse af personale i sessioner. Vi håber, at vi med

denne artikel har bidraget til at danne et overblik over vores dokumentationserfaringer i demensomsorgen, samt redegjort for vigtigheden af at udvikle en systematisk tilgang til dokumentation som musikterapeuter på tværs af ansættelsessteder kan læne sig op ad.

Litteratur

- Bruscia, K. E (1992). *The dynamics of Psychodynamic Music Therapy*. Gilsum: Barcelona Publishers.
- McDermott, O., Orrel, M., Ridder, H.M.O. & Orgeta, V. (2014). A preliminary psychometric evaluation of Music in Dementia Assessment Scales (MiDAS). *International Psychogeriatrics* 26 (6), pp. 1011-1019.
- Moltubak, A. D. & Knardal, S. E. (2014). Henvisning, kartlegning og dokumentasjon i praksis. I B. Stige (red.). *Ressurshäfte for musikkterapeuter i eldreomsorgen*. Bergen: GAMUT - Griegakademiets senter for musikkterapi-forskning. Link: http://uni.no/media/manual_upload/GAMUT_ressurshfitemusikkogeldre.pdf. Downloaded 15.9.2016.
- Sundhedsloven (2014). Link: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152710>, downloaded d. 15.9.2016.